ANIVERSAREA LA IAȘI, ÎN 1881, A COMUNEI DIN PARIS

DE

AUREL LOGHIN

Întîia mare ridicare a proletariatului împotriva burgheziei a avut un uriaș ecou în întreaga lume. „Cauza Comunei, arăta V. I. Lenin, referindu-se la însemnătatea ei internațională, este cauza revoluției sociale, cauza eliberării politice și economice depline a oamenilor muncii, cauza proletariatului din lumea întreagă. Și în acest sens ea este nemuritoare" [1].

Experiența Comunei a constituit o verificare a ideilor învățăturii marxiste cu privire la revoluția proletară, la dictatura proletariatului, la necesitatea sfărîmării aparatului de stat burghez, la tactica și rolul partidului revoluționar. Totodată, teoriile mic burgheze, anarhiste, utopice, care subminau unitatea proletariatului, au fost considerabil discreditate prin experiența Comunei. Ea a demonstrat practic poziția nejustă a unor lideri ai proletariatului, care susțineau ideea eronată a colaborării între clase. Revoluția proletariatului parizian a constituit astfel o puternică demonstrație a clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei.

K. Marx, precizînd importanța evenimentelor din Franța anului 1871, anticipa că „Parisul muncitorilor, cu Comuna lui, va fi în veci sărbătorit ca vestitorul glorios al unei societăți noi. Numele martirilor lui sînt gravate în marea inimă a clasei muncitoare" [2].

Istoria a confirmat preveziunea marelui clasic. Comuna din Paris a fost salutată și sărbătorită nu numai de proletariat, ci și de numeroși revoluționari și democrați din întreaga lume.

Prețuirea pentru eroii primului stat proletar din lume a determinat sărbătorirea Comunei, de către mișcarea muncitorească internațională, ca simbol al eroismului clasei muncitoare, ca moment al trecerii în revistă a principalelor succese înregistrate an de an, ca mijloc de acțiune pentru noi cuceriri în lupta dusă împotriva exploatării.

Aniversarea Comunei din Paris a devenit o sărbătoare internațională a muncitorilor. Mainfestările de simpatie cu prilejul aniversării Comunei s-au împletit, în întreaga lume, cu acțiunile hotărîtoare pentru obținerea unor drepturi și libertăți, cu lupta pentru republică, pentru democrație. Comuna din Paris a contribuit astfel la edificarea muncitorilor care mai erau încă sub influența diferitelor curente străine

---

[1] V. I. Lenin, *Opere*, vol. 17. București, 1959, p. 124.
[2] K. Marx, *Războiul civil din Franța*. Ed. pol. Buc., 1960, p. 82.

unei lupte consecvente împotriva burgheziei, care mai erau stăpîniţi de neîncrederea în propriile lor forţe. Exemplul Comunei din Paris a mobilizat păturile largi ale proletariatului, a dat un nou impuls luptei revoluţionare în întreaga lume.

În ţara noastră, evenimentele Parisului eroic şi-au găsit oglindirea în presa democratică şi socialistă, iar sărbătorirea aniversării Comunei, glorificarea ideilor comunarzilor, a devenit simbolul luptei pentru revendicări democratice.

Cu toate ştirile contradictorii publicate în presa burgheză asupra evenimentelor din Paris, presa democratică şi socialistă din ţara noastră a consemnat şi comentat faptele şi evenimentele revoluţiei muncitorilor francezi în spiritul unei largi adeziuni. Protestul împotriva înţelegerii dintre Thiers şi Bismark pentru înăbuşirea luptei comunarzilor a ocupat coloane ample în presa noastră muncitorească.

Alăturîndu-se manifestăriior de solidaritate ale mişcării muncitoreşti cu Comuna, scriitorii, poeţii, oameni de litere şi artă au salutat entuziast revoluţia din Paris. În versurile sale, marele nostru poet Mihail Eminescu a eternizat glorioasa Comună:

„Zdrobiţi orînduirea cea cruntă şi nedreaptă, / Ce lumea o împarte în mizeri şi bogaţi!" [3].

Const. Mille [4], Traian Demetrescu [5], au consacrat, de asemenea, versuri întîii revoluţii proletare.

Numeroase acţiuni de solidaritate cu eroii Comunei au avut loc atît în Bucureşti cît şi în restul ţării.

Presa românească dintre anii 1872—1880, consemnează, totodată, ecoul internaţional al Comunei, relatînd despre sărbătorirea evenimentelor din Parisul revoluţionar în marele oraşe ale Europei: Londra, Berlin, Bruxelles, Geneva etc. [6].

Solidarizarea elementelor înaintate însă cu eroii din Paris şi-a găsit expresie supremă în participarea a numeroşi români pe baricadele Comunei. Un număr de 900 [7] voluntari români s-au înrolat în armata franceză în lupta împotriva prusacilor. Mulţi dintre ei au trecut în rîndurile apărătorilor Parisului, pentru a lupta, apoi, alături de comunarzi.

Jules Simon, ministrul instrucţiunii publice în guvernul Thiers, îşi exprima nemulţumirea faţă de participarea la Comună a unor studenţi români alături de cei polonezi, italieni, germani, portughezi, americani etc. „Parisul în acest moment — spunea el — e plin de străini şi... se supune la ruşi, la polonezi, la români" [8]... Pentru aceasta ministrul secretar de stat român la departamentul afacerilor externe din guvernul conservator al lui Lascăr Catargiu însărcinează pe girantul ţării la Paris să se prezinte la Jules Favre, ministrul francez al afacerilor străine, pentru „a sci pînă la care punct această acuzaţiune este fondată"... şi a constata „imputarea în chestiune" [9].

Ziarul reacţionar „Le Figaro", de asemenea, insista să fie pedepsiţi toţi participanţii la insurecţia pariziană. El cerea „ca toţi membrii Comunei... toţi polonezii suspecţi, toţi valahii... să fie... conduşi, după o judecată sumară, de la închisoare, unde vor fi închişi, pe cîmpul lui Marte, unde să fie executaţi". Printre cei la care

[3] M. Eminescu, *Poezii*. Buc., ESPLA. 1958, p. 49.

[4] C. Mille, *Versuri şi proză*, Buc., 1953, p. 73—76.

[5] Traian Demetrescu, *Almanahul social democrat pe anul 1894*.

[6] P. Constantinescu-Iaşi, *Despre Comuna din Paris şi ecoul ei în presa contemporană din România (1871—1880)*. „Studii" nr. 1/1951, p. 45.

[7] „Gazeta Transilvaniei" din 24 aprilie 1871.

[8] „Orientul" din 28 mai 1872.

[9] Gazeta Transilvaniei din 1 iulie 1871.

[10] D. Rosensweig, *Comuna din Paris*, Ed. Tineretului, Bucureşti, 1958, p. 304.

adeziunea alături de comunarzii marsiliezi strigînd în fața batalionului reacțiunii: „Să trăiască Franța", „Să trăiască Republica". Printre studenții români care au sprijinit Comuna și s-au bucurat de încrederea ei, se află și Dumitru Alexandrescu, care a devenit mai tîrziu profesor la Universitatea din Iași. Cel de al doilea arondisment al Parisului eliberează cetățeanului Alexandrescu un ordin permanent de liberă trecere „partout oú il aura besoins" [11]. Se descifrează semnăturatura comunardului Rivoli alături de ștampila pe care era consemnat „Republica Franceză — Comitetul Gărzii Naționale al celui de al V-lea arondisment — Libertate, Egalitate, Fraternitate" [12].

Lista străinilor, foști membri sau funcționari ai Comunei, publicată de ziarul „Orientul", în care distingem 21 polonezi, 9 italieni, 7 germani, 2 *români*, 2 portughezi, 2 americani, 1 ungur, 1 belgian, 1 spaniol, 1 olandez și 1 egiptean [13] este edificatoare asupra adeziunii și participării efective a elementelor înaintate din țara noastră și din alte numeroase țări la mișcarea revoluționară franceză.

Participanții români la luptele de pe baricadele Parisului, reîntorși în țară, influențați de ideile revoluționare ale Internaționalei I, cu amintirea vie a zilelor eroice din capitala primului stat proletar, au adus o contribuție însemnată la dezvoltarea activității revoluționare din România. Alți cetățeni români, ca filozoful Vasile Conta, mai tîrziu profesor la Universitatea din Iași, a activat în străinătate ca membru al Internaționalei I. În ziarul „Înainte", lui Vasile Conta îi sînt adresate următoarele cuvinte: „Excelenței sale cetățeanului V. Conta, fost membru al Internaționalei" [14].

Cu toată represiunea organizată de guvernele burghezo-moșierești împotriva celor care au sprijinit Comuna, sau care activau în organizațiile muncitorești ce se înfiripau în această perioadă în țara noastră, amintirea Comunei nu a putut fi ștearsă. Aniversarea ei prilejuia în fiecare an un moment de trecere în revistă a cuceririlor obținute în lupta împotriva burgheziei, un moment de însuflețire pentru noi acțiuni.

În perioada anilor 1870—1877, perioadă de început a mișcării socialiste din țara noastră, un moment important îl constituie anul 1875, cînd iau ființă la Iași, București, apoi la Galați, Ploiești, cercurile socialiste [15]. Alcătuite din intelectuali progresiști români, avocați, medici, profesori — Constantin Istrate, C. Stăuceanu, Alex. Spiroiu, studenți — tînărul ieșean Eugen Lupu și alții, cercurile socialiste au avut un rol important în dezvoltarea și răspîndirea ideilor înaintate, în intensificarea legăturilor cu mișcarea socialistă internațională. Aceste cercuri își amplifică activitatea prin cooptarea revoluționarilor emigrați din Rusia: Nicolae Petrovici Zubcu-Codreanu, dr. Russel, medic în armata română în timpul războiului de independență, C. Dobrogeanu Gherea. Deși pătrunși de ideile socialismului utopic și ale narodnicismului revoluționar, fără a înțelege rolul istoric al proletariatului, participanții la aceste cercuri au contribuit la dezvoltarea ideilor revoluționarilor democrați din țara noastră.

Legăturilor acestor cercuri cu mișcarea socialistă internațională, se datorează traducerile și răspîndirea în România a unor lucrări ale lui Marx și Engels. În anul 1877, se editează gazeta intitulată „Socialismul". Ca urmare a muncii desfășurate, în anul 1879 a avut loc prima conferință pe țară a cercurilor socialiste.

Paralel, între anii 1878—1879, la Universitatea din Iași s-a constituit o societate studențească, al cărui scop era ridicarea morală și materială a poporului român [16]. În cadrul ei activau frații Ion și Gheorghe Nădejde, profesori, precum și studentul Eugen Lupu. Mai tîrziu, în cadrul acestei societăți studențești, care în fapt era un cerc socialist, îi găsim activînd pe profesorul Th. Speranță, ca și pe studenții C. Mille, Al. Bădărău și alții.

---

[11] Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu" — Iași, documentul nr. 127.

[12] Ibidem.

[13] P. Constantinescu-Iași, *Despre Comuna din Paris și ecoul ei în presa contemporană din România (1871—1880)* în „Studii", nr. 1/1951, p. 43.

[14] *„Înainte"*, din 2 noiembrie 1880.

[15] «Lupta de clasă», nr. 5 din 1963, p. 77.

[16] I. C. Atanasiu, *Pagini din Istoria Contemporană a României, 1881—1016*, vol. I, *Mișcarea socialistă 1881—1900*. Ed. Adevărul, București, f. a. p. 118.

se referea ziarul „Le Figaro" se aflau românii Constantin Cantacuzino, Dimitrie Dobrescu, Ion Cernătescu, doctorul Constantin Haralambie, Ghioroc și alții [10]. Între numele celor consemnați în „Monitorul Oastei" din Franța, găsim pe medicul Gheorghe Rojniță devenit mai tîrziu profesor universitar la Iași, Mihail P. Georgescu și Alex. Cociu (Cohen). Alexandru Sabadiu, aflîndu-se la Marsilia, își manifestă deschis

În 1880, la Focșani, are loc primul congres general al studenților din România, organizat din inițiativa socialiștilor ieșeni Const. Mille, Al. Bădărău, frații Nădejde, dr. Russel și alții [17]. Tot în acest an, la Universitatea din Iași are loc o grevă studențească împotriva rectorului reacționar P. Suciu, profesor de drept roman, care, prin comportarea lui brutală, lezase demnitatea tineretului universitar. Greva se soldează cu înlocuirea rectorului reacționar, ceea ce constituie o victorie a studenților progresiști conduși de cercul socialist din Iași [18].

Intelectualii socialiști au contribuit, de asemenea, la organizarea mișcării muncitorești de la Iași, mai puțin dezvoltată în acea vreme decît cea de la București. În sălițele modeste ale unor localuri din str. Băncii [19], au loc la Iași, primele adunări muncitorești ale tîmplarilor, cismarilor, croitorilor etc. În rîndurile lor intelectualii socialiști țineau conferințe politice și științifice care cuprindeau întotdeauna un apel la organizare. Astfel, au luat ființă, în 1880, „Societatea lucrătorilor ciobotari" și „Societatea lucrătorilor caretași și lemnari", care constituiau un pas înainte, nefiind niște simple societăți de ajutor reciproc, ci organizații ce-și propuneau să ducă lupta împotriva patronilor.

Încă de la începutul organizării, cercurile socialiste înscriu în manifestările de solidaritate cu mișcarea muncitorească internațională aniversarea, în fiecare an a Comunei din Paris. Sărbătorirea, legată de lupta împotriva monarhiei, de lupta pentru libertăți democratice, vot universal etc., a avut drept consecință nemulțumirea violentă a claselor exploatatoare.

În anul 1881, cu prilejul aniversării a 10 ani de la Comuna din Paris, cercul socialist din Iași, în care activau numeroși studenți și profesori de la Universitate, se pregătea să organizeze, cu toată persecuția dezlănțuită de guvernul burghezo-moșieresc, o sărbătorire aparte. Numărul celor ce-și manifestaseră dorința să participe la festivitate întrecea cifra de două sute. Se pregătiseră coruri cu cîntece revoluționare, în care Marsaillaise se situa printre primele. În cadrul manifestațiilor ce urmau să aibă loc, socialiștii ieșeni voiau să arboreze steagul roșu. Se programaseră cuvîntări în care dr. Russel, Const. Mille și Ion Nădejde urmau să evoce impresionantele fapte de eroism ale comunarzilor. Prefectul însă, cu tot protestul socialiștilor, a interzis sărbătorirea în sala Chateau aux fleurs [20], unde fusese programată. Aceasta determină pe organizatori să găsească imediat un alt local. Poliția, aflînd de hotărîrea cercului socialist de a sărbători totuși Comuna, înconjoară casa dr. Russel unde se făceau pregătirile și arestează pe cei prezenți. Se efectuează o percheziție, sechestrîndu-se documente, imprimate, steagul roșu etc. Descinderi și percheziții au avut loc și la alți membri ai cercului socialist din Iași. Orașul era întesat de trupe, polițiștii împreună cu măturătorii și fanaragii purtau arme pe umăr. Organizatorilor aniversării Comunei din Paris li s-a înscenat un proces aducîndu-li-se acuzații de „turburători" și „răsturnători" ai ordinei publice. Consiliul universitar, întrunit pentru a lua în discuție participarea la aniversare a 15 studenți ai Universității, hotărăște eliminarea din Universitate a studenților Const. Mille și Al. Bădărău „ca propovăduitori de idei subversive pentru ordinea stabilită" [21].

Reacțiunea din România a folosit aceste evenimente pentru intensificarea terorii împotriva elementelor democrate, progresiste. Guvernul liberal condus de Ion Brătianu a încercat, datorită faptului că organizarea festivităților se făcea la numai

---

[17] Analele Institutului de Istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. nr. 4 din 1957, p. 233.

[18] Const. Mille, *Dinu Milian*, Buc., 1887, p. 273.

[19] Analele Institutului de Istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. nr. 4/1957, p. 234.

[20] C. Mille, *Dinu Milian*, Buc., 1887, p. 280.

[21] Idem, p. 290.

cîteva zile de la asasinarea în Rusia a ţarului Alexandru al II-lea, să afirme că organizatorii acestei aniversări urmăreau sărbătorirea unui act de teroare împotriva unui monarh. Acuzaţia se formula, evident, sub presiunea guvernului ţarist care-şi manifestase, în repetate rînduri, nemulţumirea faţă de mişcarea socialistă de la Iaşi care-şi extindea acţiunea şi peste Prut.

Evenimentele de la Iaşi au fost viu discutate în Cameră. Într-o şedinţă a adunării deputaţilor, Titu Maiorescu atrăgea atenţia asupra propagandei ce se făcea „între studenţi şi care nu poate fi permisă"[22]. El se referea şi la o broşură scrisă „acolo la Iaşi" de către un „domn" care nu era decît doctorul Russel (Nekulai Konstantinovici Sudzilovski). Era vorba de *Un studiu psychiatric urmat de cîteva comentarii asupra ideilor sănătoase*, una din primele cărţi socialiste româneşti. Ca urmare, profesorii Ion şi Gheorghe Nădejde au fost judecaţi de un juriu universitar, în dezbateri care au avut loc în zilele de 2 şi 5 iunie 1881. În actul de acuzare a profesorilor, „vinovaţi" de a fi pregătit aniversarea Comunei din Paris, se punea întrebarea: „pot nişte oameni cu asemenea idei şi care fac din catedre mijloace de propagandă socialistă şi atee a mai fi profesori publici"?[23] Acuzaţii însă considerau îndreptăţită propaganda socialistă de la catedră pentru că, arătau ei, „acei care sînt în stare a înţelege probe în contra materialismului, darvinismului, socialismului pot auzi si pricepe probele pentru"[24], si că nu există un articol din Constituţie care să interzisă această activitate.

Ridicîndu-se împotriva acuzaţiei de propagandă atee, „împricinaţii" arată că aceasta s-a făcut public de către profesorul Vasile Conta, iar conferinţa sa a fost publicată în «Convorbiri literare». Aceleaşi idei împărtăşea si profesorul A. D. Xenopol, iar profesorul Philippide oprea pe studenti să facă rugăciunea[25]. Este interesant de precizat că un profesor, chiar din juriul universitar, M. Tzoni, exprimase în faţa elevilor de la Şcoala normală superioară că „ar fi nebun acel elev din şcoala normală care ar mai crede în Hristos şi învierea lui"[26].

Juriul profesoral acuza de asemenea pe socialisti de a fi făcut propagandă printre tinerii sub 21 de ani, prin urmare minori, faţă de care însă riposta profesorilor este vehementă şi de o impresionantă logică: „noi nu cunoaştem nici un articol care să oprească vinderea broşurilor, jurnalelor, cărţilor etc. la orice tînăr, chiar de 16 ani. Constituţia permite de a face broşuri socialiste, prin urmare de a face propagandă şi la tinerii de mai jos de 21 de ani. Apoi dacă e permis de a se face propagandă prin scris, de unde se scoate că n-ar fi permis a se face aceeasi propagandă prin viu grai"?[27]. Profesorii contestă astfel dreptul juriului de a-i judeca, întrucît „parchetul de Iaşi a dat ordonanţă de neurmărire în contra celor acuzaţi. În ordonanţă stă scris că *acele făcute şi susţinute de inculpaţi nu constituie vreun delict sau crimă*"[28]. Deci nu era vorba de încălcarea legii prin faptele şi ideile lor. Ei acuză juriul de violare a Constituţiei prin nesocotirea libertăţilor şi drepturilor, prin încercarea de a împiedica exercitarea drepturilor consacrate de lege. Cu toate protestele şi argumentele aduse, juriul a hotărît, printr-un abuz de putere, destituirea şi suspendarea lor din învăţămînt. Sentinţa suna astfel: „Juriul în majoritate condamnă pe I. Nădejde ca foarte grav compromis la destituire; iar pe G. Nădejde, ca mai puţin grav compromis la suspendare nelimitată"[29].

Profesorii continuă să se împotrivească însă sentinţei nedrepte, arătînd că „noi nu vom lua alt feliu persecuţia în contra socialismului, decît ca o călcare a legei, făcută din propria iniţiativă a juriului profesoral şi a celor ce vor aproba deciziunile lui"[30]. Ei protestau astfel împotriva flagrantei încălcări a legii şi cereau

---

22 Barbu Lăzărescu, *Cîntăreţi ai Comunei din Paris*, Buc. 1948, p. 19.
23 *Procesul fraţilor Nădejde înaintea juriului universitar*, Iaşi, 1881, p. 3.
24 *Idem*, p. 21.
25 *Idem*, p. 19.
26 *Ibidem*.
27 *Idem*, p. 16.
28 *Idem*, p. 16 şi 17.
29 *Idem*, p. 23.
30 *Idem*, p. 17.

corpului profesoral, deputaților, senatorilor, presei să se ia atitudine împotriva sentinței nedrepte. „Noi sîntem convinși, arătau ei, că am fost condamnați numai pentru că *sîntem socialiști*. Prin aplicarea sentințelor se începe *persecuția în contra socialiștilor români*" [31]. Ei atrăgeau atenția că acesta nu este decît un pas pe care-l fac guvernanții români și că cei care fac acest pas vor întreprinde și alte persecuții. Profesorul de liceu Th. Speranță a avut de suferit și el din partea juriului liceului, pentru solidarizarea cu această manifestare.

Sărbătorirea la Iași a Comunei din Paris dovedea amploarea mișcării socialiste, care reușise să aibă numeroși aderenți. Aceasta dovedea faptul că ideile socialiste pătrunseseră și în Universitate, în școala normală, în gimnazii și liceele ieșene, că ele convingeau și antrenau la acțiune împotriva măsurilor antidemocratice ale guvernului reacționar român, pături tot mai largi ale populației.

Mergînd pe linia reprimării oricăror manifestări de protest, de solidaritate în luptă împotriva claselor exploatatoare, elementele reacționare au reușit să obțină la 7 aprilie 1881 votarea legii expulzărilor, cunoscută sub numele de „lege asupra străinilor". Aceasta a fost dictată mai mult de factori de ordin extern, anume, de presiunea guvernului țarist, care-și manifesta adesea nemulțumirea față de refugiații politici din Rusia care activau la Iași. Interesat să dea satisfacție guvernului țarist, procurorul a încercat, timp de șase săptămîni, să găsească o motivare pentru persecuția socialiștilor. Negăsind-o, s-a recurs la legea expulzărilor, în urma căreia patru socialiști străini au fost nevoiți să desfășoare activitatea revoluționară mai departe de granițele Rusiei. În sprijinul reacțiunii, „Journal de St. Petersburg" scria: „e permis a se spera că guvernul român se va pătrunde din ce în ce mai mult de obligațiunea ce-i incumbă de a se arăta un membru util și activ al marii familii *conservatoare* numită „Europa monarhică" și că va face tot ce-i va sta în putință pentru a zădărnici ca teritoriul român să serve de azil... (celor) care amenință securitatea tronurilor și prosperitatea națiunilor" [32]. Și guvernul liberal a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a lovi în cei ce amenințau tronurile. Astfel s-a făcut *inaugurarea persecuțiilor împotriva socialismului în România* (subl. A.L.), se arată în documentele mișcării noastre muncitorești [33].

Dr. Russel, unul din animatorii activității cercului socialist din Iași, după o detențiune de cîteva săptămîni este nevoit să ia calea exilului. Condus la gară de numeroși prieteni, această manifestație de simpatie a echivalat cu o puternică acțiune de protest împotriva legii expulzărilor. Îndelungata peregrinare a dr. Russel prin Bulgaria, Turcia, Franța, America de Nord, insulele Hawai, insula Ochin din Oceania, Japonia, se termină în 1930 în China, unde moare în vîrstă de 80 de ani și este incinerat la Tien-Tsin [34].

Represiunea împotriva socialiștilor români care sprijineau activitatea emigranților ruși, s-a datorat în bună parte și intervenției consulului rus la Iași. Acesta se simțea vexat că un membru al emigrației îl estorcase de 10 mii de franci, promițîndu-i că îi va preda în schimb doi fruntași ai revoluționarilor emigranți Lavrov și Kropotkin, care nici nu se aflau în țară. Cercul socialist din Iași a trimis acești bani mișcării ilegale din Rusia [35].

Legea expulzărilor a fost folosită nu numai împotriva străinilor, ci și împotriva românilor de peste graniță care activau în țară, veniți din Transilvania, Macedonia, împotriva evreilor care se născuseră în România. Astfel, în august 1885, în baza cererii guvernului austro-ungar, au fost expulzați directorul ziarului „L'Independence Roumaine" împreună cu tatăl său, ca și un număr de studenți români transilvăneni, care se stabiliseră de mulți ani în București. Tot în acest an, în octombrie, au fost expulzați o serie de evrei. În 1893 au fost trimiși peste graniță ziariștii de la „Ade-

---

31 *Idem*, p. 23.

32 Cf. I. C. Atanasiu, *Op. cit.*, p. 178.

33 Documente din mișcarea muncitorească (vol. I, 1872—1900). Ed. C.G.M. 1946, p. 26.

34 «Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.», nr. 4/1957, p. 235.

35 Idem, p. 234.

vărul", de la ziarul naţional-liberal „Evenimentul", precum şi tipografii de la ziarul socialist din Botoşani „Proletarul". În cea mai mare parte însă cei expulzaţi nu erau străini.

În cazul grevelor, pentru intimidare, muncitorii de altă naţionalitate sau români veniţi de peste graniţă, erau imediat expulzaţi. În anul 1895, în ziarul „Lumea nouă", se intervine printr-un apel să se întreprindă acţiuni de ajutorare a victimelor guvernului reacţionar. „Ar fi o crimă din partea noastră dacă am sta nepăsători în faţa lacrimilor nenorocitelor victime ale odioasei legi de expulzare" [36].

Legea expulzărilor demonstrează odată în plus, ura cercurilor guvernante împotriva tuturor elementelor progresiste, democratice, împotriva mişcării socialiste care lua amploare.

În faţa acestei situaţii, socialiştii români au început o luptă hotărîtă împotriva legii expulzărilor transformînd acţiunea într-un punct al programului lor.

Legînd această luptă de acţiunea revendicativă a votului universal, socialiştii au căutat să impună punctul cu privire la anularea legii expulzărilor şi altor partide democratice burgheze, în eventualitatea unor tratative de înţelegeri electorale.

Represiunea exercitată de guvern împotriva socialiştilor, aplicarea legii expulzărilor împotriva elementelor democratice n-au putut însă opri dezvoltarea mişcării socialiste, acţiunea de solidaritate internaţională a muncitorilor, care se manifesta adesea prin aniversări ale evenimentelor importante din lupta proletariatului, un loc aparte ocupîndu-l, după cum se vede, aniversarea eroicelor lupte ale comunarzilor.

Astfel, numai la cîteva luni de la această reprimare, la 1 iulie 1881, apare la Iaşi primul număr al revistei «*Contemporanul*», tribună de luptă şi răspîndire a ideilor marxiste din ţara noastră. În redacţia ei lucrează studenţii excluşi din Universitate pentru participarea la sărbătorirea Comunei: Const. Mille şi Al. Bădărău, alături de G. Ibrăileanu, Raicu Ionescu (Rion), dr. Ştefan Stîncă şi alţii.

Cu toate încercările autorităţilor reacţionare, Comuna din Paris a continuat să fie sărbătorită an de an, iar cu prilejul celei de a XX-a aniversări, în 1891, au loc manifestări în diferite centre ale ţării, Galaţi, Bîrlad, P. Neamţ şi altele [37].

Cu prilejul aniversării unui an de la apariţia ziarului socialist „Munca" în nr. 3 din martie 1891 se arăta: „Salutăm entuziasmaţi aniversarea Muncii şi clubului în ziua aniversării Comunei atît de scumpă nouă" [38]. Iar mai departe, ziarul sublinia că „unirea şi organizarea noastră va aduce rodirea şi înflorirea ei, încît începutul veacului viitoriu va înscrie sărbătorirea Comunei ca zi de sfîntă sărbătoare pentru tot neamul omenesc" [39].

Poetul proletar Ion Catina publica, cu prilejul celei de a XX-a aniveresări a Comunei, versuri în care se sublinia faptul că generaţiile viitoare vor păstra o scumpă amintire luptei dusă de comunarzi, de eroicii fii ai Parisului [40].

Mai tîrziu, după 1907, mişcarea muncitorească din ţara noastră a aniversat răscoalele ţărăneşti o dată cu sărbătorirea Comunei, înfierînd practicile burgheziei şi teroarea îndreptată împotriva acelor care-şi cereau dreptul la viaţă.

Sărbătorirea la Iaşi a aniversării Comunei din Paris a contribuit la intensificarea luptei împotriva reacţiunii burghezo-moşiereşti, care urmărea să lovească mişcarea muncitorească din ţara noastră de la întîile sale manifestări, să slăbească acţiunile maselor ale căror revendicări începuseră să îngrijoreze clasele stăpînitoare. Exemplul dat de socialişti şi elementele progresiste din Iaşi, cu prilejul aniversării Comunei din Paris, a contribuit la ridicarea spiritului de luptă al muncitorilor din

[36] Cf. I. C. Atanasiu, *op. cit.*, p. 187.
[37] „Munca", an. II. nr. 3 (10 martie) 1891.
[38] Ibidem.
[39] Ibidem.
[40] „Munca", an. II. nr. 4 şi 17 din martie 1891.

întreaga ţară, luminînd perspectivele acestei lupte, care va confirma previziziunea ştiinţifică a lui V. I. Lenin „Comuna a învăţat proletariatul din Europa să punnă în mod concret sarcinile revoluţiei socialiste"[41].

Proletariatul român începuse astfel, să-şi spună cu hotărîre cuvîntul, reuuşind încă de la sfîrşitul secolului trecut, să antreneze în lupta împotriva exploatării diferite pături sociale.

Aniversarea la Iaşi a Comunei din Paris a constituit în ţara noastră un prilej de manifestare a forţelor progresiste sub conducerea proletariatului, de educaare a maselor, de unire în acţiune şi organizare, acestea fiind condiţiile hotărîtoare în lupta îndreptată împotriva asupririi.

[41] V. I. Lenin, *Opere*, vol. 13, Buc., 1953, p. 474.